

Μπορεί η Αθήνα να γίνει βιώσιμη πόλη;

του Αλέξη Τσίπρα*

Η ΑΘΗΝΑ ΜΑΣ

Πόσες φορές δεν έχουμε πει ότι η Αθήνα είναι μια αβίωτη πόλη; Είναι ίσως υπερβολή, αλλά όταν εμείς οι Αθηναίοι αναφερόμαστε στην πόλη μας, δεν μας πρωτοέρχονται στο μυαλό οι όμορφοι περιπάτοι στα σοκάκια της Πλάκας, ούτε οι κυριακάτικες λιακάδες στου Φιλοπάππου και στο Θησείο, αλλά το μποτιλιαρισμένο από τα Ι.Χ. κέντρο της πόλης, τα σκουπίδια έξω από τις εισόδους των πολυκατοικιών, η δυσκολία να περπατήσουμε στα πεζοδρόμια. Με λίγα λόγια, μας έρχεται στο μυαλό μια πόλη αφιλόξενη, άσχημη, χωρίς σημεία αναφοράς.

Η αλήθεια είναι ότι η Αθήνα είναι μια πόλη η οποία αναπτύχθηκε με τόσο παράλογους ρυθμούς, που ακόμα και οι κάτοικοί της δεν τη γνωρίζουν καλά. Οι περισσότεροι δεν την αγαπάνε, γιατί δεν αισθάνονται δεμένοι μαζί της, και πολλοί την απεχθάνονται, ίσως άδικα, αφού χρεώνουν στην πόλη και όχι σ' αυτούς που τη διοικούν όλα τα βάσανα και τις δυσκολίες της καθημερινότητας.

Από πολεοδομικά σχέδια, βέβαια, δεν έχουμε παράπονο. Από την Αθήνα των πρώτων σχεδίων των Κλεάνθη και Σάουμπερτ με τις ανοιχτές λεωφόρους και

τα βουλεβάρτα, μέχρι το Γενικό Πολεοδομικό του Τρίτη το 1983 και τις νέες απόψεις για σημειακές στοχευμένες παρεμβάσεις, η Αθήνα αποτυπώθηκε σε πολεοδομικούς χάρτες ουκ ολίγες φορές. Το κοινό στοιχείο όλων, όμως, ήταν ένα. Δεν εφαρμόστηκαν.

Το ενδιαφέρον όμως στην περίπτωση της Αθήνας δεν είναι το αν εφαρμόστηκε το σχέδιο ή όχι, αλλά το πώς ξεπεράστηκε η απουσία του. Ο άναρχος και ασυνεχής τρόπος με τον οποίο αναπτύχθηκε η Αθήνα, δεν οφείλεται μόνο στην έλλειψη σχεδιασμού και μηχανισμών ελέγχου, αλλά στην ίδια τη δομή του ελληνικού καπιταλισμού. Η μικρή ιδιοκτησία, οι μικρομεσαίοι, η αυτοαπασχόληση και η πολυαπασχόληση, η αυθαίρετη δόμηση επέβαλαν τη δική τους πολεοδομική πραγματικότητα. Παρήγαγαν τον αστικό χώρο που τους αναλογούσε. Στην πάλη μεταξύ ιδιωτικού και δημοσίου στην Αθήνα, δεν υπάρχει αμφιβολία για το ποιος βγήκε τελικά νικητής.

Παρ' όλα αυτά, η Αθήνα παραμένει μια πόλη γεμάτη μυστήριο, που μπορεί συνεχώς να σε ξαφνιάζει, μόλις στρίψεις στη γωνία ενός κεντρικού της δρόμου. Δεν μπορεί κανείς να απαρνηθεί την πολυχρωμία που δίνει η μείξη των χρήσεων. Ανοργάνωτα μεν, αρμονικά δε, συνυπάρχουν στα στενά της Αιόλου το εμπόριο, η μεταποίηση, τα γραφεία, η κατοικία, αλλά και οι χώροι διασκέδασης. Το ίδιο και στα Πατήσια, στη Κυψέλη, στα Εξάρχεια, στους Αμπελόκηπους κ.λπ.

Η Αθήνα, όμως, είναι συνάμα και μια πόλη βασανιστική. Σαν τους μεγάλους έρωτες που σε μαγεύουν και σε βασανίζουν, σου ψήνουν το ψάρι στα χείλη. Κι όσο σε βασανίζουν, όλο παραπονιέσαι κι όλο επιμένεις, δεν την εγκαταλείπεις, αλλά βασανίζεσαι μαζί της. Οι προσδοκίες για τα οφέλη που θα είχε από τους Ολυμπιακούς Αγώνες, αποδείχτηκαν αβάσιμες. Μια τεράστια ευκαιρία δημιουργικής επένδυσης πόρων πήγε χαμένη. Τρισεκατομμύρια σπαταλήθηκαν, όχι όμως για να γεμίσουμε την Αθήνα με δέντρα, αλλά με κάμερες.

ΤΙ ΄ΝΑΙ ΑΥΤΟ ΠΟΥ ΤΟ ΛΕΜΕ ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ (ΣΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΟΧΙ ΜΟΝΟ)

Μπορεί άραγε να αλλάξει αυτή η γκριζα εικόνα της πόλης; Μπορεί η Αθήνα να γίνει πόλη βιώσιμη, να ξαναποκτήσει ταυτότητα και δημόσιο χώρο;

Ξέρουμε όλοι βέβαια ότι δεν υπάρχουν ουδέτερες έννοιες. Ο πολιτικός προβληματισμός γύρω από τη «βιωσιμότητα» αναπτύσσεται υπό την πίεση των σύγχρονων περιβαλλοντικών, αλλά και κοινωνικών προβλημάτων, πάντα όμως στο πλαίσιο μιας πραγματικότητας που θεωρεί περίπου έγκλημα καθοσίωσης την αμφισβήτηση των αρχών της αγοράς, τη διεύρυνση των περιοχών άσκησης δημόσιου ελέγχου και την απόδοση προτεραιότητας στο δημόσιο συμφέρον έναντι του ιδιωτικού.

Έτσι, η κριτική που θα μπορούσε να ασκήσει κανείς είναι ότι σε μεγάλο μέρος η

τρέχουσα πολιτική συζήτηση για τη «βιωσιμότητα» περιορίζεται σε μια αναδιατύπωση των ήδη κυρίαρχων αντιλήψεων με «πολιτικά ορθούς» όρους. Επιτυγχάνεται έτσι ο εξωραϊσμός και η νομιμοποίηση της κυρίαρχης τάσης αναδιοργάνωσης της πόλης σε όφελος των επιχειρηματικών συμφερόντων και άρα της συρρίκνωσης του δικαιώματος όλων των υπολοίπων στην πόλη. Γι' αυτό, άλλωστε, οι εκπρόσωποι των πολιτικών χώρων που ευθύνονται για τη σημερινή κατάσταση της Αθήνας μπορούν στα διάφορα διεθνή και ελληνικά συνέδρια να ομνύουν χωρίς δυσκολία στην αειφορία και στη βιώσιμη αστική ανάπτυξη. Αν θέλαμε όμως να μετρήσουμε τα συγκεκριμένα μέτρα που έχουν λάβει σ' αυτή την κατεύθυνση, δεν θα βρίσκαμε πολλά να καταγράψουμε.

Η βιωσιμότητα δεν επιτυγχάνεται ούτε με αποσπασματικές δράσεις, ούτε με ευχολόγια. Απαιτεί πολιτική βούληση, γνώση, διάθεση ρήξης με μικρά και μεγάλα συμφέροντα και με παγιωμένες αντιλήψεις. Απαιτεί όμως και επιλογές που θα πηγαίνουν κόντρα στο ρεύμα των καιρών που θέλει τον δημόσιο χώρο να υποχωρεί προς όφελος της αγοράς. Γιατί βιώσιμη πόλη δεν σημαίνει μονάχα καλύτερο περιβάλλον. Η έννοια της βιωσιμότητας πρέπει επίσης να περιλαμβάνει την κοινωνική δικαιοσύνη, το δικαίωμα στην στέγη, την υγειονομική περίθαλψη και την εκπαίδευση, την άρση των αποκλεισμών, την καλλιέργεια πολιτιστικής πολυμορφίας, τη συνύπαρξη με το διαφορετικό και την αποδοχή του, τη δημιουργία διαδικασιών

συμμετοχής και άμεσης δημοκρατίας, τον δημοκρατικό έλεγχο των αποφάσεων...

αναμέτρηση της 15^{ης} Οκτωβρίου να μας φέρει ένα βήμα πιο κοντά σ' αυτόν.

ΑΛΛΑΖΟΥΜΕ ΤΟΥΣ ΚΑΝΟΝΕΣ ΤΟΥ ΠΑΙΧΝΙΔΙΟΥ

Πολλοί μάς ρωτάνε: «Μα είναι όλα αυτά δουλειά του Δήμου;». Ανεπιφύλακτα απαντάμε ΝΑΙ. Γιατί, απλούστατα, αλλιώς δεν θα γίνουν.

Σε μια εποχή που οι φορείς που υποτίθεται ότι έχουν την ευθύνη τέτοιων παρεμβάσεων αδιαφορούν, έχουμε κάθε δικαίωμα να μην συμβιβαστούμε και να πάρουμε τα πράγματα στα χέρια μας. Άλλωστε η πολιτική δεν είναι μια γραφειοκρατική διαδικασία με αιτήσεις, χαρτόσημα και αρμοδιότητες. Είναι η καλλιέργεια κατάλληλων συνθηκών για να πάνε τα πράγματα προς τη μία ή την άλλη κατεύθυνση. Η πολιτική έχει στόχο να ανατρέψει παγιωμένες καταστάσεις και να διεκδικήσει χώρο προκειμένου να πετύχει τους στόχους της.

Ας μην έχουμε ψευδαισθήσεις λοιπόν. Ο λόγος που μέχρι σήμερα ο Δήμος έχει να επιδείξει πολύ περιορισμένο έργο σ' αυτή την κατεύθυνση δεν είναι ότι δεν έχει τις αρμοδιότητες. Είναι ότι δεν θέλει να οδηγήσει τα πράγματα σε άλλη κατεύθυνση από αυτή της κεντρικής εξουσίας. Δεν θέλει να αλλάξει τον τρόπο οργάνωσης της πόλης. Αυτή είναι και η μεγάλη διαφορά μας. Εμείς ΘΕΛΟΥΜΕ να τα κάνουμε όλα αυτά, και αυτή είναι η πρώτη αναγκαία συνθήκη για να γίνουν. Η δεύτερη είναι να συναντηθούμε με όλους όσοι έχουν τα ίδια οράματα. Ελπίζουμε η εκλογική

*υποψήφιος Δήμαρχος Αθήνας, επικεφαλής του Συνδυασμού «Ανοιχτή Πόλη».